



*Iz diplomatsko-konzularne
službe u pomorstvu*

Tragovi Dubrovačkih konzulata u »Acta Gallica« 1808. godine

Zdravko Šundrica

Kada se general Marmont u nedjelju 31. siječnja 1808. god., povratio iz Kotora u Dubrovnik, dubrovački mu je senat poslao deputaciju, da mu ponovi poziv na državni ples, na koji je bio pozvan nekoliko dana ranije. Namjesto srdačnog odaziva, Marmont je zamolio deputaciju da sazove

sjednicu senata, komu je njegov izaslanik, pukovnik Delort imao održati nimalo poželjan govor i pročitati sudbonosne riječi njegova dekreta: — Dubrovačka vlada i senat se raspuštaju.

Toga dana prestala je zauvijek vjekovna vlast dubro-

vačke vlastele. Uprava zemlje privremeno je povjerena čovjeku, koji ih je iz sveg srca mrzio — francuskom konzulu u Dubrovniku René Charles Bruère des Rivaux-u. Na 15. ožujka preuzeo je funkcije administratora grada i teritorija dubrovačkog Trogirinjanin. Istoga dana Garanjin je naredio da se štampa proglas o njegovom imenovanju. Ovo je prvi akt zabilježen u protokolu »Acta gallica« 1808. god. i ujedno prvi akt među spisima francuske uprave u Dubrovniku, koji se čuvaju u našem Arhivu. Od 15. ožujka 1808. do 21. siječnja 1814. god., kada je zabilježen zadnji broj, da bi se na 31. siječnja počelo sa novim brojem provizorne austrijske uprave, u protokolima francuske uprave ubilježeno je 26413 brojeva. Najvećim dijelom sačuvani su i odgovarajući spisi. U tim spisima, koji su vrlo malo naučno iskorišteni, sadržana je bogata građa za proučavanje povijesti Dubrovnika ovog perioda i uopće francuske vladavine kod nas. Ali ova građa ujedno rasvjetljava i dopunjuje povijest same Dubrovačke Republike. Povezanost ovih dviju građa očituje se i u tome, što su neki predmeti za vrijeme francuske uprave ubilježavani u knjige vođene pod starim režimom, dok su naprotiv neki spisi, kojima bi bilo mjesto među spisima arhiva Republike, silom prilika dospjeli među spise francuske uprave.

Ovdje iznosimo nekoliko takvih slučajeva.

U »Našem moru« od 1. svibnja 1956. god., u članku »Posljednji dani konzulata u Livornu«, iznijeli smo, da je posljednje pismo dubrovačke državne kancelarije upućeno konzulu Josipu Branki na sam dan ukinuća Republike. U tom pismu mu je senat javljao, ne sluteći, što će se za koji čas desiti, da Republika još postoji, te mu preporučivao da ne predaje arhiv konzulata francuskim vlastima. Prema tome, Branka je morao biti među posljednjim ljudima, koji je trebao vjerovati da Republika postoji i kad više nije postojala. Začudno, ali izgleda da je tako bilo. Koliko nam je zasad poznato, konzul Branka je bio onaj, koji je kao »preponizni, preodani i prepokorni sluga njihovih ekselencija«, potpisao posljednje pismo na adresu: Presvijetli i preuzvišeni knez i vijećnici Republike Dubrovačke. Potpisao ga je u Livornu na 15. veljače 1808. god. Stiglo je u Dubrovnik 1. travnja i mjesto u Državnu kancelariju Republike, svršilo na stolu administratora Garanjina, koji se zacijelo morao iznenaditi čitajući konzulove riječi: Ostajem u očekivanju potrebnih uputstava za moje vladanje.

Pismo bi sigurno bilo svršilo od acta, da Branka nije u njemu tražio isplatu konzularnih troškova, prilažući račun za 1806. i 1807. god. Račun za novine, sanitarnu službu i poštu iznosio je 149 peča. Taj iznos trebalo je, prema napatku Branke, isplatiti kao i ranije Savinu Miha Gjurgjeviću. Garanjin je u vezi ovoga podnio izvještaj generalu Clausel-u, koji je na izvještaj stavio paraf: Isplatiti račune i troškove učinjene po naredbi senata. Sutradan je Garanjin izdao nalog rizničarima, da stave na raspoloženje bivšem konzulu ex — Dubrovačke Republike Branki 149 peča, koje je potrošio u službi senata, s tim da ga obavijeste, da u tu svrhu ne čini daljne troškove. (Br. 226).

Ali nije ovo jedino pismo konzula Branke dospjelo na neupućenu adresu. To se desilo sa još 6 njegovih pisama. Jedno ih tih, ono od 1. siječnja 1808., u kojemu izvještava senat o neizvjesnosti u kojoj živi i suspenziji svog konzulata, stavljeno ad acta 1. listopada, ali se ne nalazi na svome mjestu. (Br. 2438).

Ostala pisma od 11., 15., 18., 22. i 25. siječnja 1808., sačuvana u »Acta gallica« pod br. 456, 457, 458, 459, 460, govore o velikoj revnosti konzula Branke u izvještavanju se-

nata u ono kritično vrijeme, a ujedno nam otkrivaju neke nove pojedinosti u držanju 25-torice dubrovačkih kapetana u Livornu u pogledu isticanja zastave Talijanskog kraljevstva. Kako smo iznijeli u prije spomenutom članku, dubrovački su kapetani, davši prethodno jednu izjavu, kojom su htjeli odkloniti od sebe eventualne neugodnosti, na 6. XII. 1807. istakli na svojim brodovima zastavu Talijanskog kraljevstva, pošto im je tako naredio francuski konzul u Livornu. Poslije toga, kako izvještava Branka u pismu od 15. siječnja, kapetani nisu više isticali nikakvu zastavu. Tako je to trajalo do u nedjelju 17. siječnja, kad je agent francuskog konzula zaredao od jednog do drugog dubrovačkog broda, te naredio kapetanima da istaknu talijansku zastavu. (Pismo od 18. I.). Rezultat je bio, piše Branka 22. I., da je 11 kapetana odbilo da istaknu talijansku zastavu, a 7 njih je samo na čas istaklo pa odmah spustilo. Zbog toga su nepokorni kapetani bili pozvani na odgovornost od francuskog konzula. Ništa nije pomoglo njihovo pravdanje, da su oni dubrovački podanici te da se kao takvi ne moraju ni sada ni u buduće pokoriti sličnom naređenju. Konzul ih je ukorio i zaprijetio im, da će ih silom natjerati da istaknu talijansku zastavu u slučaju da se usprotive novom naređenju.

Jedno takvo naređenje uslijedilo je, između 22. i 25. siječnja. Toga naime dana Branka piše senatu, da je 21 dubrovački kapetan, dakle svi osim četvorice (Antuna Mitrovića, Vicena Krivelina, Balda Rakidije i Ivana Dusi, čuvara broda odsutnog kap. Stijepa Bijelića) bili zatvoreni u tvrđavi, zbog toga što nisu htjeli istaknuti talijansku zastavu, ali da su na njegovu intervenciju pušteni poslije 24 sata. (Br. 456).

I u Livornu dakle kao i u Carigradu i u Dubrovniku, vodila se ogorčena borba oko zastave. U stvari, to je bila borba za sigurnost plovidbe. Ploviti pod zastavom Talijanskog kraljevstva, značilo je postati plijenom engleske mornarice. Zato je mjesecima trunulo u livornskoj luci 25 dubrovačkih brodova.

U spisima francuske uprave, pored konzula Branke, susrećemo i druge dubrovačke konzule i predstavnike. Tu je dugogodišnji dubrovački agent, a od ožujka 1807. i konzul u Dubrovniku Roko Bonfiol, koji se od 25. lipnja 1808., kada je preko svog zastupnika u Dubrovniku Luke Drobca, zatražio da mu se isplati 260.8 mletačkih lira, koje je potrošio u službi senata, de facto nalazi se u francuskoj službi. Preko njega je Garanjin objavljivao prigodne članke (na pr. članak o proslavi Napoleonova imendana 15. VIII. u Dubrovniku) u mletačkom dnevniku. (br. 2004, 2181, 2448, 2717). On je dostavljao u Dubrovnik dnevnu mletačku, a kasnije milansku štampu, kao i razne publikacije Napoleonovog zakonodavstva za Talijansko kraljevstvo. Preko njega su stigle u Dubrovnik i 4 kopije Napoleonovog dvojezičnog (talijanski i latinski) kodeksa. (br. 3786, 4349, god. 1809).

Ime dubrovačkog konzula u Solunu Vlaha Krilanovića, spominje se nekoliko puta u vezi 3000 pjastera, koje je uzeo iz ostavštine udovice Ljubić, da bi se na taj način naplatio za troškove administracije svoga konzulata. (br. 1968, 2539, 2677, 2691).

Uz Filipa Persteinera, dubrovačkog konzula u Trstu do lipnja 1807. god., koji se 12. V. 1808. obraća na ex — službenike pomorstva Dubrovačke Republike u vezi deponirane robe u zgradi dubrovačkog konzulata u Trstu, pok kap. Krilovića (br. 985), Luigi Pezzeru konzulu u istom gradu od lipnja 1807, koji prosljeđuje poštu iz Livorna (br. 461) i

koji 12. X. 1809. moli, da bude imenovan agentom novih dubrovačkih upravljača (br. 3714), spomenut ćemo i dubrovačkog kurira Ivana Messi, koga je senat po važnom poslu u listopadu 1807. uputio u Pariz sa povjerljivim uputstvima za dubrovačkog diplomatu Antuna Sorkočevića. Premda se Messi povratio iz Pariza u Dubrovnik oko 20. siječnja 1808., ipak nije na vrijeme uspio naplatiti svoje račune. Istom 30. travnja 1808., Garanjin je dobio nalog od generala Clausel-a, da isplati Messi-u što mu pripada i što mu je senat obećao. (br. 985).

Spomen dubrovačkih konzula nalazimo i u odluci dubrovačke administracije od 15. IV. 1808., da se rasproda roba umrlih dubrovačkih mornara, koju su poslali ex — konzuli, a koja je bila položena u carinarnici. (br. 389). Roba je bila rasprodana za 571.16 dukata, pošto je predhodno napravljen inventar. (br. 2259, 2262).

Na kraju vrijedno je spomenuti još jedno pismo, koje silom prilika, nije stiglo na pravu adresu. To je pismo dubrovačkog odpravnika poslova u Beču, Gjanbatiste Puthona,

preko koga je senat u svojim posljednjim političkim borbama proveo nekoliko povjerljivih diplomatskih akcija kod austrijskih i ruskih visokih ličnosti. Puthon je krajem oktobra 1807. doputovao iz Beča u Pariz. U nadi da se već vratio, senat mu se obraća pismom od 23. XII. sa molbom da ga detaljno izvijesti o situaciji u Parizu, pošto Sorkočević već duže vremena nije pisao. Međutim Puthon se preko očekivanja zadržao na putovanju, te je istom 18. siječnja poslao izvještaj senatu. Da je ovaj izvještaj bio pročitao u senatu, udarac, koji je proizveo Marmontov dekret, bio bi još teži. Puthonu je naime njegov boravak u Parizu »dao sretnu prigodu« da se oslobodi svojih »mučnih pretpostavki«. I makar je i za njega budućnost bila zastrta »neprozrivim velom« bio je sretan što je mogao pretpostaviti da će Republika ipak održati »onu nezavisnost u kojoj je kroz toliko vjekova sretno živjela«. U takvom uvjerenju učvrstilo ga je i držanje ministra Stadion, s kojim je razgovarao po povratku iz Pariza. Ali pismo nije nikada bilo pročitano u senatu. Stavljeno je ad acta 20. travnja 1808 god. pod br. 454.